

addition to the Armed Forces of Ukraine, also law enforcement agencies, which requires full integration of all components of the sector into a single information field with the integration of information and analytical databases and systems.

The specific qualities of information and analytical systems are defined, which explain the need for their use to ensure the effective implementation of operational and investigative activities.

Keywords: *operative and search activities, anti-terrorist activity, anti-terrorist measures, information, analysis, information and analytical support of activity, operative, security and defense sector, efficiency.*

УДК 343.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-349-354

Павло ОСАДЧИЙ[©]

слідчий

(Територіальне управління Державного бюро розслідувань, розташоване у м. Полтаві, м. Полтава, Україна)

КОМПАРАТИВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У науковій статті досліджено особливості реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту в Україні та Болгарії. Виконано компаративістичний аналіз з метою виявлення проблемних аспектів реалізації цього права та позитивних сторін його запровадження в правозахисну систему та кримінальну юстицію. Розглянуто найбільш поширені засоби юридичного захисту, які за низкою ознак повинні бути ефективними для захисту особами своїх прав і свобод на досудовому провадженні в кримінальному процесі.

Ключові слова: *право на ефективний засіб юридичного захисту, досудове провадження, компаративістичний аналіз, практика Європейського суду з прав людини.*

Постановка проблеми. Вимога стосовно встановлення обґрунтованості кримінального обвинувачення упродовж розумного строку є головним елементом права на справедливий суд, що гарантоване статтею 6 Європейської конвенції. Забезпечення цього права, яке передбачає недопущення необґрунтованих зволікань, має значення для багатьох аспектів організації системи кримінальної юстиції, зокрема щодо процедур, яких необхідно дотримуватися, наявних повноважень, запроваджених інституційних механізмів, використовуваних технологій та наданих ресурсів. Однак навіть за умови, якщо всі ці аспекти є загалом задовільними, завжди є змога невинуватого неотримання процесуальних строків під час здійснення кримінального провадження в окремій справі. Тож право на ефективний засіб правового захисту повинно бути доступним або як засіб запобігання, або як засіб відшкодування шкоди.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Досліджувана проблематика вивчалась Д. Арабулі, В. Галаганом, І. Гловюк, І. Сливичем, А. Кіщенковим, О. Маленком, В. Маляренком, Г. Матвієвською, О. Нагорнюком-Данилюком, М. Погорецьким, О. Татаровим, В. Трофименком, В. Трубніковим, Т. Трубніковою, Л. Удаловою, С. Шаренко, Р. Шехавцовим, А. Шевчишеним, О. Шило, О. Яновською та ін.

Метою статті є компаративістичний аналіз реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Створення та функціонування механізмів відшкодування шкоди або попередження порушень прав, свобод та законних інтересів осіб – учасників кримінального провадження залишається актуальним насамперед тому, що Україна визначає пріоритетним дотримання положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Ми під час дослідження звернули

© П. Осадчий, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7246-6614>

vda@dduvs.in.ua

увагу на статтю 13 Конвенції, зміст якої стосується можливостей, що повинні бути надані тим особам, стосовно яких порушено кримінальне провадження для того, щоб не допустити надмірної тривалості вирішення питання про обґрунтованість кримінального обвинувачення або отримати відшкодування у певному вигляді у випадку перевищення цього строку або допущення інших суттєвих порушень чинного кримінального процесуального законодавства. На нашу думку, розуміння практичними працівниками сутності права на ефективний засіб юридичного захисту, чинної нормативно-правової бази, яка регламентує його дотримання і забезпечення, є необхідним у межах законності та проведення якісного досудового розслідування без допущення порушень прав і свобод [1; 2, с. 4–6].

Принагідно зауважити, що реалізація права на ефективний засіб юридичного захисту, передбаченого статтею 13 Конвенції, здійснюється державами, які взяли на себе зобов'язання відповідно до положень Конвенції. Однак, як зазначив Європейський суд в одному із своїх рішень, ця реалізація не завжди є якісною, що спричинило необхідність проведення низки реформ у низці європейських держав, про що буде зазначено нами нижче. Європейським судом встановлено низьку якість механізмів реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту, що було зумовлено відсутністю або неналежністю засобів правового захисту щодо скарг, які стосуються надмірної тривалості кримінального провадження. Багатьма європейськими державами вже значно удосконалено реалізацію права на ефективний засіб юридичного захисту, зокрема, акцентовано увагу на створенні форм компенсації за недотримання розумних строків або надання підозрюваному можливості подавати клопотання про прискорення провадження у справі після пред'явлення кримінального обвинувачення за умови існування відповідних підстав [1; 2, с. 5–7; 3].

На нашу думку, право на ефективний засіб юридичного захисту, передбачене статтею 13 Конвенції, треба розглядати як пропозицію держави певного засобу конкретній особі у разі порушення її прав і свобод у межах кримінального провадження. Відповідно до статті 13 Конвенції «кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження» [1]. При цьому не треба випускати той факт, що особа може реалізувати це право не тільки в національному органі, але й в міжнародних органах, до компетенції яких входить захист або відновлення порушених прав. Водночас ця стаття містить вимоги до виконання обов'язкових умов: особа зобов'язана вичерпати всі національні засоби правового захисту, передбачені законодавством перед тим, як звернутися до Європейського суду. Усе це зводиться до єдиної аксіоми про ефективність наявних національних засобів юридичного захисту та якість захисту порушених прав і свобод особи.

За результатами аналізу судової практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) нами з'ясовано декілька проблемних правових аспектів реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту на досудовому провадженні в кримінальному процесі. Серед них треба назвати момент виникнення потреби у використанні ефективних засобів юридичного захисту, але подекуди він оцінюється неоднозначно, що значно впливає на якість реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту. Зважаючи на усталену юридичну практику щодо цього питання, варто зазначити, що потреба в ефективному засобі правового захисту виникає не лише в тому разі, коли в особи вже виникли підстави поскаржитися на порушення права або свободи, але й в тому разі, коли порушення можливе. Держава повинна виконувати взяті на себе зобов'язання в повному обсязі, а тому важливо удосконалювати не тільки практику притягнення до кримінальної відповідальності, а й механізми захисту порушених прав і свобод. На думку ЄСПЛ: «Обсяг зобов'язань держав-учасниць за статтею 13 Конвенції залежить від характеру скарги заявника; «ефективність» «засобу правового захисту» в значенні статті 13 Конвенції не залежить від вірогідності сприятливого результату для заявника. У той же час засіб правового захисту, гарантований статтею 13 Конвенції, має бути «ефективним» як з точки зору закону, так і на практиці в тому сенсі, що він дозволяє або запобігти оскаржуваному порушенню чи його продовженню, або забезпечує належне відшкодування шкоди, завданої будь-яким порушенням, яке вже мало місце» [2, с. 9]. На нашу думку, важливо наголосити, що оцінка ефективності конкретного засобу юридичного захисту здійснюється саме заявником або особою, чие

право порушено. Саме він в кінцевому підсумку з огляду на вжиті заходи та його відновлені права або інтереси зазначає, чи був конкретний засіб ефективним та чи повною мірою реалізовано його право на ефективний засіб юридичного захисту. Треба акцентувати, що звернення особи до ЄСПЛ з метою захисту порушеного права або інтересу є лакмусовим папірцем того, що всі використані ним національні засоби юридичного захисту не були ефективними. Держава повинна звертати увагу на такі випадки і ґрунтовно розглядати систему наявних засобів юридичного захисту та їх ефективність під час звернення особи зі скаргою про порушене право. Кримінальна юстиція передбачає притягнення особи до кримінальної відповідальності, що передбачає найбільший ступінь обмеження права на свободу та особисту недоторканність. Цим зумовлюється доречність тези стосовно того, що засоби юридичного захисту в межах кримінального процесу повинні бути ефективними та дієвими у випадку свавільного порушення прав і свобод людини. Зауважимо, що в межах національного кримінального процесу створено інститут оскарження. Крім того, цей інститут не є тематично вузьким, а охоплює чимало підстав для подання скарги на будь-яку уповноважену службову особу в межах досудового розслідування. Також законодавець дає змогу оскаржити рішення слідчого судді, суду, що свідчить про пріоритет верховенства права і законності навіть над механізмами судового контролю [3; 4].

Відповідно до ч. 1 ст. 303 КПК України «на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дільничного або прокурора:

1) бездіяльність слідчого, дільничного, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповному тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк...;

2) рішення слідчого, дільничного, прокурора про зупинення досудового розслідування...;

3) рішення слідчого, дільничного про закриття кримінального провадження...;

4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи...;

5) рішення прокурора, слідчого, дільничного про відмову у визнанні потерпілим...;

6) рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дільничного або прокурора при застосуванні заходів безпеки ...;

7) рішення слідчого, дільничного, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій...;

8) рішення слідчого, дільничного, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу...;

9¹) рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, дільничним, прокурором під час досудового розслідування...;

10) повідомлення слідчого, дільничного, прокурора про підозру після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду із обвинувальним актом...;

11) відмова слідчого, дільничного, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктом 9¹ частини першої статті 284 цього Кодексу» [5].

Отже, законодавцем продемонстровано широкий спектр рішень, дій або бездіяльностей слідчого, дільничного чи прокурора, які можуть бути оскаржені на етапі досудового розслідування, як і «ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування про:

1) відмову у наданні дозволу на затримання;

2) застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні;

3) продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні;

4) застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні;

- 5) продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні;
- 5¹) застосування запобіжного заходу у вигляді застави або про відмову в застосуванні такого заходу;
- 6) поміщення особи в приймальник-розподільник для дітей або відмову в такому поміщенні;
- 7) продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні;
- 8) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні;
- 9) арешт майна або відмову у ньому;
- 10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа – підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність;
- 11) відсторонення від посади або відмову у ньому;
- 11¹) продовження відсторонення від посади;
- 12) відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування;
- 13) закриття кримінального провадження на підставі частини дев'ятої статті 284 цього Кодексу» [5].

Можливо, ці пункти і потребують коригування, як вважають А. Туманянц або В. Смельянов, однак кримінальний процес, у межах якого сформовано інститут оскарження, може претендувати на статус наслідувача міжнародних стандартів у сфері кримінальної юстиції [6–8].

Порівняно з державами Європи Україна в процесі реформування кримінального судочинства виходить на новий рівень. Треба зауважити, що пріоритетним напрямом реформування КПК України є темпоральний аспект, адже на це звертають увагу і закордонні партнери. Зокрема, ЄСПЛ у своїх рішеннях проти різних країн Європи акцентує на недотриманні кримінальних процесуальних строків, внаслідок чого особою подано скаргу про порушення її права або законного інтересу.

Відповідно до узагальненої судової практики про реалізацію права на ефективний засіб юридичного захисту в Болгарії, то в цій країні завжди була потреба в запровадженні ефективного засобу юридичного захисту або декількох таких засобів для того, щоб врегулювати тривалість провадження в кримінальних справах. У скаргах заявників до ЄСПЛ «Дімітров і Хаманов проти Болгарії» та «Вальчева та Абрашев проти Болгарії» розкрито недосконалість законодавства в цьому аспекті та необхідність створення таких засобів [9; 10]. Зі свого боку, ЄСПЛ вказав, що запровадження лише засобу захисту, направлено на прискорення провадження, не буде достатнім, оскільки Болгарію потрібно розглядати як країну, в якій вже наявні проблеми щодо тривалості розгляду справ. Тож Болгарія повинна не тільки запровадити ефективні засоби юридичного захисту, а також створити компенсаційні механізми для відшкодування шкоди тим особам, яким було вже завдано шкоди через надмірну тривалість кримінального провадження. ЄСПЛ також зазначив, що зменшення строку покарання іноді є можливим способом усунення негативних наслідків, завданих затримками, які вже були, і що в разі безпрецедентної затримки або затримки, яка завдала особливої шкоди інтересам обвинуваченого, може бути навіть розглянута можливість припинення провадження за умови, що це не зашкодить публічним інтересам. ЄСПЛ визнає адекватним такий спосіб відшкодування завданої шкоди, як скорочення строку покарання або закриття кримінального провадження, однак в Україні такі способи не є прийнятними. У Болгарії законодавець надав можливість підозрюваному, обвинуваченому реалізувати своє право на ефективний засіб юридичного захисту шляхом написання заяви про відшкодування збитків у зв'язку з надмірною тривалістю провадження, а також звернення про відшкодування у цивільному порядку. Така практика поширена і в Україні, адже Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) передбачено норму про відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду [11]. Крім того, необхідність удосконалення положень кримінального процесу Болгарії зумовило створення ще одного засобу прискорення розгляду кримінальних справ, про що може бути подано відповідне клопотання прокурору про прискорення на етапі досудового розслідування та суду, який

розглядає справу, на етапі апеляційного провадження. На нашу думку, створення можливості подання клопотання стало своєрідною гарантією дотримання строків у кримінальному провадженні та під час розгляду кримінальної справи, адже в разі ігнорування клопотання підозрюваного, обвинуваченого у нього виникає додаткова підстава для звернення до інших засобів юридичного захисту і в підсумку – до ЄСПЛ.

Висновки. Забезпечення якості реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту визнається пріоритетним напрямом діяльності держави. У правозахисному аспекті широкий спектр засобів юридичного захисту має неоціненне значення. Під час дослідження звернуто увагу на статтю 13 Конвенції, зміст якої стосується можливостей, що мають бути надані тим особам, стосовно яких порушено кримінальне провадження для того, щоб не допустити надмірної тривалості вирішення питання про обґрунтованість кримінального обвинувачення або отримати відшкодування у певному вигляді у разі перевищення цього строку або допущення інших суттєвих порушень чинного кримінального процесуального законодавства. Виконано компаративістичний аналіз реалізації права на ефективний засіб юридичного захисту в Україні та Болгарії з метою виокремлення спільних проблемних аспектів та позитивних сторін впровадження практики ЄСПЛ.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: конвенція в редакції від 01.08.2021 № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Надання ефективних засобів правового захисту, що забезпечать дотримання розумного строку розгляду кримінальних справ: порівняльне дослідження. Проект в рамках Плану дій для України на 2018–2021 рр. Council of Europe. 55 с.
3. Керівництво з належної практики щодо національних засобів правового захисту (ухвалено Комітетом Міністрів 18 вересня 2013 року). Генеральна дирекція з прав людини і верховенства права, 2013 рік. 64 с.
4. Новіцький В. В. Юридичні гарантії прав людини: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... д-ра філос. : 081 «Право» (08 – Право) / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України в редакції від 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Туманянц А. Р. Окремі проблеми реалізації права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. № 12. Т. 2. С. 142–145.
7. Ємельянов В. А. Особливості оскарження рішень слідчого судді про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*. Харків, 2017. С. 265–267.
8. Шумейко Д. О. Окремі проблеми оскарження ухвал слідчого судді, суду у спеціальному кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 2. С. 168–172.
9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Дімітров і Хаманов проти Болгарії» (Dimitrov and Hameanov v. Bulgaria), № 48059/06, 10 травня 2011 року, пункт 129.
10. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Вальчева та Абрашев проти Болгарії» (Valcheva and Abrashev v. Bulgaria), № 6194/11, 18 червня 2013 року.
11. Цивільний кодекс України : Закон України в редакції від 10.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Надійшла до редакції 25.11.2022

References

1. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: konventsiia v redaktsii vid 01.08.2021 r. № 995_004 [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Convention as amended from August 1, 2021 No. 995_004]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. [in Ukr.].
2. Nadannia efektyvnykh zasobiv pravovoho zakhystu, shcho zabezpechat dotrymattia rozumnoho stroku rozghliadu kryminalnykh sprav: porivnialne doslidzhennia. Proiekt v ramkakh Planu dii dlia Ukrainy na 2018–2021 rr. [Provision of effective legal remedies that ensure compliance with a reasonable time frame for consideration of criminal cases: a comparative study. Project within the framework of the Action Plan for Ukraine for 2018–2021]. Council of Europe. 55 z. [in Ukr.].
3. Kerivnytstvo z nalezhnoi praktyky shchodo natsionalnykh zasobiv pravovoho zakhystu (ukhvaleno Komitetom Ministriv 18 veresnia 2013 roku) [Guidelines on good practice regarding national remedies (adopted by the Committee of Ministers on September 18, 2013)]. Heneralna dyrektsiia z prav liudyny i verkhovenstva prava, 2013 rik. 64 z. [in Ukr.].
4. Novitskiy, V. V. (2021) Yurydychni harantii prav liudyny: porivnialno-pravovy analiz

[Legal guarantees of human rights: a comparative legal analysis] : dys. ... d-ra filol. : 081 «Pravo» (08 – Pravo) / Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, [in Ukr.].

5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy v redaktsii vid 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].

6. Tumanians, A. R. (2014) Okremi problemy realizatsii prava na oskarzhennia rishen, dii chy bezdiialnosti slidchoho abo prokurora pid chas dosudovoho rozsliduvannia [Separate problems of exercising the right to appeal decisions, actions or inaction of the investigator or prosecutor during the pre-trial investigation]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria : Yurysprudentsiia*. № 12. Vol. 2, pp. 142–145. [in Ukr.].

7. Iemelianov, V. A. (2017) Osoblyvosti oskarzhennia rishen slidchoho suddi pro nadannia dozvolu na zdiisnennia spetsialnoho dosudovoho rozsliduvannia [Peculiarities of appealing decisions of the investigating judge on granting permission to carry out a special pre-trial investigation]. *Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu*. Kharkiv, pp. 265–267. [in Ukr.].

8. Shumeiko, D. O. (2020) Okremi problemy oskarzhennia ukhval slidchoho suddi, sudu u spetsialnomu kryminalnomu provadzhenni [Separate problems of appealing the decisions of the investigating judge, the court in special criminal proceedings]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 2, pp. 168–172. [in Ukr.].

9. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Dimitrov i Khamanov proty Bolharii» (Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria), № 48059/06, 10 travnia 2011 roku, punkt 129 [Decision of the European Court of Human Rights in the case «Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria» (Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria), No. 48059/06, May 10, 2011, paragraph 129]. [in Ukr.].

10. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Valcheva ta Abrashev proty Bolharii» (Valcheva and Abrashev v. Bulgaria), № 6194/11, 18 chervnia 2013 roku [Decision of the European Court of Human Rights in the case «Valcheva and Abrashev v. Bulgaria» (Valcheva and Abrashev v. Bulgaria), No. 6194/11, June 18, 2013]. [in Ukr.].

11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy v redaktsii vid 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Pavlo Osadchyi. Comparative analysis of the implementation of the right to effective means of legal protection in pre-trial proceedings in criminal proceedings. The scientific article examines the peculiarities of the realization of the right to an effective means of legal protection in Ukraine and Bulgaria. A comparative analysis was conducted in order to identify problematic aspects of the implementation of this right and the positive aspects of its introduction into the human rights system and criminal justice. The most common means of legal protection, which according to a number of characteristics should be effective for individuals to protect their rights and freedoms in pre-trial proceedings in a criminal process, are considered.

The requirement to establish the validity of a criminal charge within a reasonable time is a key element of the right to a fair trial, which is guaranteed by Article 6 of the European Convention. Ensuring this right, which involves avoiding undue delay, has implications for many aspects of the organization of the criminal justice system, including the procedures to be followed, the powers available, the institutional arrangements in place, the technologies used and the resources provided. However, even if all these aspects are generally satisfactory, there is always the possibility of unjustified non-observance of procedural deadlines during criminal proceedings in a separate case. Thus, the right to an effective remedy must be available either as a means of prevention or as a means of redress.

Keywords: *the right to effective means of legal protection, pre-trial proceedings, comparative analysis, practice of the European Court of Human Rights.*